

Ерланова А.С., магистрант, негізгі автор, ORCID ID 0000-0001-6001-0073

«Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті» КеАҚ, 090009, Жәңгір хан көш., 51, Орал қ., Қазақстан Республикасы, zhangirhanmuzei@mail.ru

Ержанова Ж.К., экономика ғылымдарының кандидаты, ORCID ID 0000-0001-6795-1263

«Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті» КеАҚ, 090009, Жәңгір хан көш., 51, Орал қ., Қазақстан Республикасы, ganar_000@mail.ru

Erlanova A.S., Postgraduate, the main author

«Zhangir Khan West Kazakhstan Agrarian-Technical University» NPJSC, 090009, 51 Zhangir Khan Str., Uralsk, Republic of Kazakhstan

Erjanova J.K., Candidate of Economical Sciences

«Zhangir Khan West Kazakhstan Agrarian-Technical University» NPJSC, 090009, 51 Zhangir Khan Str., Uralsk, Republic of Kazakhstan

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖАСТАРДЫ ТҰРҒЫН ҮЙМЕН
ҚАМТУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ
ISSUES OF ORGANIZATION OF
HOUSING FOR YOUNG PEOPLE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

Аннотация

«Ел боламын десең, бесігіңді түзе» демекші еліміздің болашағына, ертеңгі күніне нық сеніммен қарау үшін бүгінгі күнге назар аудару шарт. Әр мемлекеттің болашағы – жастар екені белгілі. Жастарымызды қай бағытқа бағыттасақ, болашағымыз да дәл сондай болатыны сөзсіз.

Бұл мақала Қазақстан Республикасында мемлекеттің жастарға көңіл бөліп, жастар саясатының жүргізілуіне, қазіргі қоғамдағы жастар саясатындағы ең өзекті мәселелерге, сондай-ақ жастарды жұмыспен қамту мен тұрғын үймен қамтамасыз ету мәселелеріне арналған. Мемлекет тарапынан бұл мәселелерді шешуде көптеген бағдарламалар қабылданып, жүзеге асуда.

Мақалада Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік «Дипломмен ауылға» бағдарламасының жас мамандар үшін тиімділігі, бағдарламамен қамтылған жас мамандардың сандық көрсеткіші, сондай-ақ «Дипломмен ауылға» бағдарламасына бөлінген қаражаты мөлшері анық көрсетілген.

Қазіргі қоғамдағы жастар саясатындағы негізгі мәселелерді шешу жолында бағдарламалар көбейсе, бұл жастарды жұмыспен қамту мен тұрғын үймен қамтамасыз ету мәселелерін шешуде ең керемет жолы болар еді.

ANNOTATION

«If you want to be a country, fix your cradle» - as the popular wisdom says, in order to look with confidence into the future of the country, tomorrow you need to pay attention to today. It is known that the future of every state is young people. Where we send our young people, we will definitely have the same future.

This article is devoted to the most topical issues of youth policy in modern society, as well as issues of employment and housing for young people in the Republic of Kazakhstan. Many programs are being adopted and implemented by the state to address these issues.

The article illustrates the effectiveness of the state program «With diploma to village» in the Republic of Kazakhstan for young professionals, a quantitative value of the young professionals programme, as well as the amount of funds allocated for the program «With diploma to the aul».

If programs are expanded to address the main problems of youth policy in modern society, this will be the most brilliant way to address the issues of employment and housing for young people.

Түйін сөздер: жастар, тұрғын үй, жастар саясаты, мемлекет, басқарма, отбасы.

Key words: youth, housing, youth policy, government, leadership, family.

Кіріспе. Қазіргі таңда әлемдегі әлеуметтік-экономикалық салада көптеген өзгерістер байқалады. Соның ішінде жастардың тұрғын үймен қамту мәселелері, әсіресе, оларды тиімді басқару өзекті болып табылады.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Еліміз 1991 жылы 28 маусымда алғашқылардың бірі болып «Қазақ КСР-індегі мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заңын қабылдады. 1999 жылдың тамыз айында Қазақстан Республикасының мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы мақұлданса, 2013 жылдың басында ҚР Үкіметі «Қазақстан 2020: болашаққа жол» Қазақстан республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасы, кейін 2015 жылы 9 ақпанда «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» жаңа заң қабылданды.

Заңда алға қойылған ең басты мақсаттар - жастардың рухани, мәдени, білім алып, кәсіби және дене бітімінің толыққанды дамуы, шешімдер қабылдау процесіне қатысуы, ойдағыдай әлеуметтенуі және олардың шешім қабылдау процесіне қатысуы үшін жағдай жасау. Заңға сәйкес қазіргі уақытта елімізде жастармен жұмыс жасау үшін республикалық деңгейде Қоғамдық даму министрлігі, оған ведомстволық бағынысты Жастар және отбасы жөніндегі комитет, жергілікті жерлерде - жастар саясаты мәселелері жөніндегі басқармалар қамтамасыз етеді.

Жастармен атаулы жұмыс жүргізу үшін Елбасының тапсырмасы бойынша барлық өңірлерде жастар ресурстық орталығы құрылған. Олардың саны 208. Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің деректерінен қазірдің өзінде Қазақстанда 3,8 млн жас барын аңғаруға болады. Олардың 2,2 миллионы – қалада, ал 1,6 миллионы ауылда тұрады. Жаһандық индексте Қазақстан жастарының дамуы 183 елдің ішінде 61-ші орында [1].

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың пікірінше, жас ұрпақ Қазақстанның дамуында шешуші рөл атқаруы тиіс — алға ілгерілеудің қозғаушы күшіне айналуы қажет. Сондықтан жас ұрпақты жан-жақты қолдау мақсатында 2019 жыл «Жастар жылы» деп жарияланды. 2019 жылы жастар саясаты шараларымен 2 млн адам қамтылды. Қаржыландыру өсімі 40 есе өсті [2].

Жастар саясатындағы ең өзекті мәселелердің бірі – жастарды жұмыспен қамту болса, екіншісі – жастарды тұрғын үймен қамтамасыз ету.

Соңғы 15 жыл ішінде жастардың жұмыссыздық деңгейі 10,8 % төмендеген. Соңғы 3 жыл ішінде жұмыссыз жастардың саны 92,8 мыңнан 81,9 мыңға, яғни 4,1 % - тен, 3,9%-ке қысқарған болса, тұрғын үйді жалға алуға берілетін несие өтемін төмендету, түбі жекешелендіруге рұқсат беру шараларын ұйымдастыру жастардың болашағы үшін маңызы бар екенін деп түсінуіміз қажет. Өйткені, үйсіз-күйсіз жүрген жас отбасылар көп екені жасырын емес.

Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес, «Нұрлы жер» бағдарламасы аясында алдағы 15 жылда 1,5 млн отбасыны баспанамен қамту көзделген. Осыны ескере отырып, тұрғын үй саясатына өзгерістер енгізілді. Яғни, тұрғын үйлерді салынғаннан кейін сатуға басымдық беріледі. Бұл қадам баспана алуға қажетті қаражатты жинауға және жаңа шаршы метрлерді салуға мүмкіндік береді.

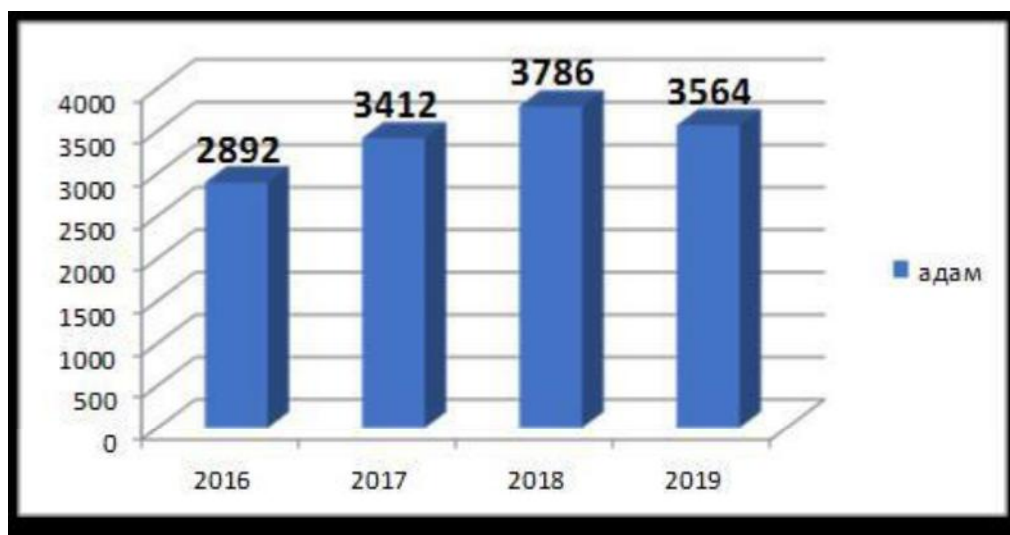
2018 жылдың жазында «7-20-25» тұрғын үй бағдарламасы іске қосылды. Бағдарлама бойынша үйді тек бастапқы нарықтан алу керек. Сондай-ақ ипотека кредиттік тарихы «бұзылмаған», әлеуметтік тұрғыдан қорғалған, төлем қабілеттілігі жоғары адамдарға ғана беріледі. Алайда, бастапқы кезде бағдарламаға қатысты өтініштер көп түсе бастады.

Осыдан кейін «Баспана» ипотекалық ұйымы бюджеттік сала қызметкерлері мен жас отбасыларға қатысты қаржылық жүктемені төмендетіп, «Жас арман» және «Қамқор баспана» өнімдерін ұсынды. Аталған өнімдер Шымкент және Ақтөбе қалаларында пилоттық режимде іске қосылды.

Бүгінгі таңда республикада 14 пен 29 жас аралығындағы 3,8 млн жас азамат бар. 2019 жылдың III тоқсанында жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 3,8% немесе 84,7 мың адамды құрады [3].

«Дипломмен ауылға» жобасы шеңберінде 2009 жылдан бастап ауылдық жерлерге 48 мың жас мамандар – мұғалімдер, медициналық және әлеуметтік жұмыскерлер, агрономдар, мәдени-ағарту және спорт қызметкерлері баруда.

Тұрғын үй коммуналды шаруашылықты тиімді ұйымдастыру үшін мемлекеттік қызметкерлер мен менеджерлерге жас мамандар бойынша сандық көрсеткіш қажет болады (1-сурет).

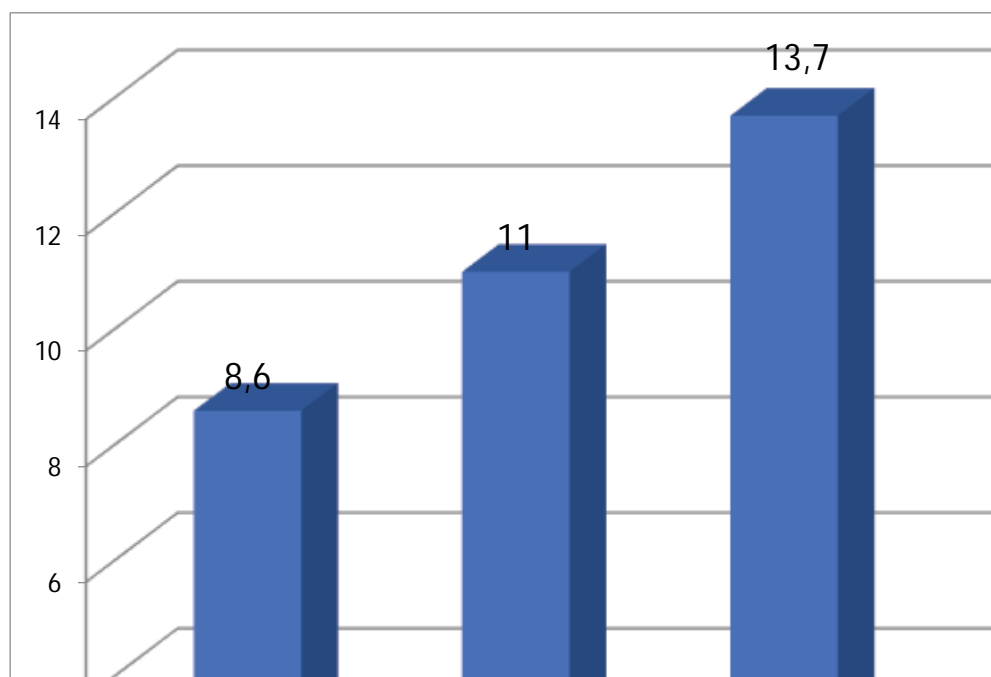
1-сурет - ҚР «Дипломмен ауылға» бағдарламасымен қамтылған жас мамандардың сандық көрсеткіші, адам, 2016-2019 жж.

1-суретте көрсетілгендей «Дипломмен ауылға» бағдарламасына сәйкес жас мамандардың сандық көрсеткіштері 2016 жыл мен 2019 жылды салыстырғанда 20% өскен. Дегенмен 2018 жыл мен 2019 жылғы көрсеткіштерді салыстырсақ, 2019 жылғы көрсеткіш төмендеген. Мұның себебі – ауылда жастарға қолайлы жағдайдың болмауы, жастардың ауылға баруға ниетінің жоқтығы деп болжауға болады.

Қазақстан Республикасы ауыл шаруашылығы министрінің 2015 жылдың 17 наурызындағы қаулысы бойынша олардың қатарындағы агроөнеркәсіптік кешен мамандарына агроном, ветеринариялық дәрігер, ветеринариялық фельдшер, ветеринариялық техник, зоотехник, инженер-технолог, балық өсіруші, технолог, фермер сынды мамандықтар енгізілген. «Дипломмен ауылға» жобасы аясында тек қана 100 айлық есептік көрсеткішке тең сомада 252500 теңге біржолғы көтерме жәрдемақы және қажеттілігіне қарай тұрғын үй салу немесе сатып алу үшін 1500 айлық есептік көрсеткіштен аспайтын сомада 3787500 теңге 15 жылға дейінгі мерзімге жылдық 0,01 % мөлшеріндегі сыйақы мөлшерлемесімен бюджеттік несие түрінде әлеуметтік қолдау шараларын алу мүмкіндігі бар.

Салалар бөлінісінде алсақ, білім беру саласына 42745 адам немесе 71,2%, денсаулық сақтау саласына – 12705 немесе 21,2%, мәдениет саласына – 1604 немесе 2,7%, спорт саласына – 863 немесе 1,4%, әлеуметтік қамтамасыз етуде – 483 немесе 0,8% және агроөнеркәсіптік кешенге – 1665 немесе 2,8% маман тартылған. Бұл ретте осындай серпін мамандарға деген нақты қажеттілік құрылымына негізделеді [4].

Жастардың тұрғын үй коммуналды шаруашылық мәселелерін шешу үшін өте маңызды орын алатын бағдарлама «Дипломмен ауылға» болып есептеледі, себебі күрделі қаржы бөлу мәселелерін шешеді (2 сурет).

2 сурет - ҚР мемлекеттік «Дипломмен ауылға» бағдарламасына бөлінген қаражаты, млрд теңге, 2016-2019 жж.

2 суретте көрсетілгендей «Дипломмен ауылға» бағдарламасына сәйкес жылдан жылға мемлекеттік бюджеттен қомақты қаржы бөлінуде. Мысалы, 2016 жылы 8,6 млрд теңге бөлінсе, ал 2019 жылы 13,5 млрд теңгеге жетті.

Президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлының биылғы ҚР халқына Жолдауында айтқандай, 2021 жылдың өзінде Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының 700 мың салымшысы өз жинағының бір бөлігін тұрғын үй алуға, емделуге жұмсай алады. Мұның өзі жастардың тұрғын үй алуына мол мүмкіндік болары сөзсіз [2].

Көптеген аудандық орталықтарда ипотекалық және жалға берілетін тұрғын үй өте аз, біраз ауылдарда мұндай үйлер мүлдем жоқ. «Нұрлы Жол» мемлекеттік тұрғын-үй құрылыс бағдарламасы шеңберінде жергілікті атқарушы органдардың ЖАО өтінімдері негізінде 2018 жылы жалпы сомасы 30,6 млрд. теңгені құрайтын 97 жобаның 26-сы немесе 4,8 млрд. теңге сомасы сатып алу құқығынсыз жалға берілетін тұрғын үйді салу үшін 11 облыста - Ақмола, Ақтөбе, Алматы, Батыс Қазақстан, Қарағанды, Қызылорда, Қостанай, Павлодар, Маңғыстау, Солтүстік Қазақстан, Түркістан облыстарының ауылдық жерге жұмсалған.

Ауылға келіп жатқан мамандарға тұрғын үй сатып алу үшін бюджеттік несие беруге қатысты Үкімет есебі бойынша, «Дипломмен – ауылға» жобасын іске асыру кезеңі ішінде 2009 жылдан бастап 60 мыңнан астам маман 7,4 млрд. теңге көлемінде көтерме жәрдемақы алған, ал 27,5 мыңнан астам маманға тұрғын үй сатып алу үшін 70,6 млрд. теңге көлемінде бюджеттік несие берілген [5].

2016-2019 жж. өткізілген ғылыми талдау мемлекеттік қызметшілер мен менеджерлерге көп көмек көрсетеді. Жастар арасындағы жұмыспен қамту, тұрғын үй коммуналды шаруашылықты жүзеге асырып, жоспарлау жұмысын жүргізуге мүмкіндік туады.

Қорытынды. Жүргізіліп жатқан жұмысқа қарамастан, жастарды жалпы жұмысқа орналастыру, тұрғын үймен қамту бойынша жұмыс тәсілдерін қайта қарау қажет деп санаймыз. Атап айтқанда, жастарды жұмыспен қамтуды мемлекеттік қолдау жөніндегі бірнеше шараларды жүзеге асыру қажет: халықтың тиісті санаттарының қажеттілігі және көрсетілетін қызметтер көлемін негізге ала отырып, жастарды жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыру үшін барлық деңгейдегі бюджет қаражатын бөлу әдістемесін жетілдіру; жастардың еңбек нарығын реттеу және жастарды жұмыспен қамтуға жәрдемдесу жөніндегі шараларды жүзеге асыру мақсатында жұмыс берушілер мен кәсіподақтар бірлестіктерін дамыту; ауылда жұмыспен қамтуды ынталандыру, жұмыспен қамту

қызметін жетілдіру; еңбек нарығы мен білім беру қызметтері нарығының өзара іс-қимыл тетігін құру.

Тек тиімді әлеуметтік және еңбек нарығындағы белсенді саясат қана жастар арасындағы жұмыссыздық пен тұрғын үй мәселесі деңгейін төмендетуге мүмкіндік береді.

ÄDEBIËTTER TIZIMI

1. Qoғамdyq damu ministriniñ QR Parlamenti Mäjilisinde Ükimet saғatyndaғы esebi . - [Elektrondyq resurs]. - Qol jetkizu siltemesi: // https://www.akorda.kz/kz/executive_office/about_executive_office.18.02.2019

2. Memleket bassysy Qasym-Jomart Toқаevtyñ Qazaqstan halqyna Joldaуy. - [Elektrondyq resurs]. - Qol jetkizu siltemesi: https://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyñ-kazakistan-halkyna-zholdaуy-2020-zhylgy-1-kyrkuek.

3. BQO-da «Diplommen - auylğa» baғdarlamasy jüieli jüzege asyp keledi. - [Elektrondyq resurs]. - Qol jetkizu siltemesi: www.inform.kz/kz/bko-da-diplommen-auylga-baғdarlamasy-zhuyeli-zhuzege-asyp-keledi_a2381307

4. Qazaqstan Respublikasy Premer-Ministriniñ resmi aqparattyq resursy. - [Elektrondyq resurs]. - Qol jetkizu siltemesi: primeminister.kz.

5. «Diplommen auylğa» baғandarğa ne beriledi? - [Elektrondyq resurs]. - Qol jetkizu siltemesi: <https://stan.kz/diplommen-auylga-baғandarğa-ne-be/>

РЕЗЮМЕ

«Хочешь быть страной, исправь колыбель свою» – как гласит народная мудрость для того, чтобы с уверенностью смотреть в будущее страны, в завтрашний день нужно уделять внимание сегодняшнему дню. Известно, что будущее каждого государства это – молодежь. Куда мы направим нашу молодежь, у нас обязательно будет такое же будущее.

Данная статья посвящена наиболее актуальным вопросам молодежной политики в современном обществе, а также вопросам занятости и обеспечения жильем молодежи в Республике Казахстан. Со стороны государства принимаются и реализуются многие программы по решению этих вопросов.

В статье наглядно показана эффективность государственной программы «С дипломом в село» в Республике Казахстан для молодых специалистов, количественный показатель молодых специалистов, охваченных программой, а также размер средств, выделенных на программу «С дипломом в село».

Если программы будут расширяться для решения основных проблем молодежной политики в современном обществе, то это будет самым блестящим путем в решении вопросов занятости и обеспечения жильем молодежи.

ӘОЖ 658:636.09

DOI 10.52578/2305-9397-2021-2-1-159-164

Сариева Б.Қ., магистрант, ORCID ID 0000-0003-4933-2850

«Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті» КеАҚ, 090009, Жәңгір хан көш., 51, Орал қ., Қазақстан Республикасы, s_botagoz_91@mail.ru

Sarieva B.Q., Postgraduate

«Zhangir Khan West Kazakhstan Agrarian-Technical University» NPJSC, 090009, 51 Zhangir Khan Str., Uralsk, Republic of Kazakhstan

ШЕТ ЕЛДЕРДЕГІ ҮЙ ЖАНУАРЛАРЫН ЕМДЕУ ІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ WAYS TO ORGANISE AND IMPROVE TREATMENT OF PETS ABROAD

Аннотация

Бұл мақалада шет елдердегі үй жануарларын емдеу ісін ұйымдастыру және жетілдіру жолдары көрсетілген. Шет елдердегі және Қазақстандағы «Ветеринария туралы» заңдағы ережелер, үкімет тарапынан жарияланған заңдар туралы мәлімет берілген. Шет елдердегі үй жануарларын ұстау үлесі, ветеринарлық медицина дәрігерлерінің саны және олардың әлемнің